

Monotematické dvojčíslo Slovenskej literatúry publikuje príspevky, ktoré odzneli na seminári s medzinárodnou účasťou – Problémy romantizmu v slovenskej literatúre. Podujatie sa konalo 7. februára 2005 v Ústavе slovenskej literatúry SAV pri príležitosti nedožitých osiemdesiatych narodenín O. Čepana (1925 – 1992). Koncepcne ho pripravil P. Zajac. Na jeho príprave a priebehu sa organizačne podieľali J. Pácalová a L. Somolayová. Medzi publikované príspevky zo seminára bol dodatočne zaradený text P. Kášu a R. Bílka.

Redakcia

OSOBNE A NEOSOBNE

Niekol'ko spomienok

NADEŽDA ČEPANOVÁ, Bratislava

Dostala som čestnú úlohu vystúpiť na tomto seminári a povedať pári slov o práci môjho nebohého manžela – Oskára Čepana. Nie z odbornej stránky.

Opakujem, teda nie z odbornej stránky – a citujem slová prof. Zajaca, ktoré odzneli, keď ma poveroval touto úlohou – z ľudskej stránky, takýto uhol pohľadu by vraj mohol priniesť pre niektorých zúčastnených aj niečo nové, dosiaľ nepoznané.

Bola som po boku Oskára a pri jeho práci štyridsať jeden rokov – počínajúc prvým jeho vydaním *Výberu z diela Jonáša Záborského*, ktoré vyšlo roku 1953, a končiac *Rázdeliami romantizmu* a jeho odchodom od nás navždy.

Aká teda bola práca Oskára Čepana na romantizme z môjho pohľadu?

Ako každú jeho činnosť i túto charakterizuje dôkladnosť, hlboký ponor do problematiky a ciel'avedomosť, čo znamená dôkladné zhromažďovanie prameňov, materiálov rukopisných, prípadne v prepise – ešte doteraz máme toho plné knižnice, dôkladné štúdium, čítanie všetkých diel, znova aj tých, ktoré už poznal. Prvé poznámky si písal na lístky, mal ich usporiadane vo forme kartotéky. Kto vie, ako by využíval pre túto prácu počítač, ako by si zvykal na túto tretiu gramotnosť?

Aj v posledných dňoch pred svojím odchodom číhal v posteli dlho do noci, ale vždy vstal a šiel do pracovne na stroji zapísat' poznámku na lístok. Tie posledné v jeho živote boli o vzťahoch medzi M. M. Hodžom a E. Štúrom. Táto časť *Rázdelí romantizmu* zostala len v poznámkach, nestihol ju ukončiť.

Oskár Čepan je známy aj ako umenovedec, ale on bol aj tvorivým výtvarníkom. Vo vzťahu k romantizmu sa táto jeho činnosť odrazila v kolážach s tematikou, súvisiacou s romantizmom. Sú to štyri koláže: Štúrovci (je v Slovenskej národnej knižnici), Ľudovít Štúr (patrí prof. Zajacovi), nedokončená koláž Peter Kellner-Hostinský a Zakliata panna vo Váhu a divný Janko. Inšpiráciou pre túto koláž je strofa zo *Zakliatej panny*, o ktorej

Oskár Čepan uvádza: „Na pozadie dramatickej panorámy tejto borby svetov napísal epi-taf svojej revolty a rezignácie“ (*Janko Kráľ a romantický mesianizmus*. Zborník statí. Bratislava : Tatran, 1976, s. 147).

Odzadu plameň čierny ako rieka tečie,
Spredu ma dač nasilu temer ľahá, vlečie.
A ja na zemi ležím, ani palcom hýbať nevládzem,
A musím sa na to všetko dívat’.

Ďalšou jeho záľubou bola „vedecká turistika“ za paleontológiou a archeológiou paleolitu. Nora Krausová v *Nekrológu za Oskárom Čepanom* (Tvorba, 1992, s. 24) ju nazýva „jeho záchranným pásmom v časoch zlých“. Toto sa tiež úzko prepletalo s literárnom históriou. Pri lokalitách artefaktov, o ktoré mal Oskár Čepan záujem, veľmi často boli aj lokality, ktoré ho upútali svojou literárnohistorickou hodnotou. Spomienim iba tie, ktoré súvisia s romantizmom. Bohaté náleziská fosílií sme nachádzali v dolinách za Liptovskou Marou, kde na salaši často býval a tvoril Samo Bohdan Hroboň. Pri Nižnom Skálniku pod Maginhradom Jána Bottu našiel okrem fosílií aj paleolitické nástroje. Navštívili sme aj Štúrov Rokoš, nie však z uhroveckej strany, ale od Rudna, tým smerom boli výhodnejšie lokality fosílií. Nešli sme, pravda, podľa turistických značiek, a to bola „cesta trnístá“, čo mi zdôrazňoval, keď sme sa predierali húštinami, zapadali do jám a vývratov.

V Tisovci sme sa vydali po stopách Janka Kráľa, ktorý roku 1844 „blúdil po malom Honte, Tisovci, Klenovci a Kokave, kde hľadal stopy Jánošíkovskej tradície“ (*Janko Kráľ a romantický mesianizmus*. Zborník statí. Bratislava : Tatran, 1976, s. 127). Dostali sme sa ku skalnému útvaru v Suchých doloch, ktorý sa podľa miestneho podania volá „Jánošíkova stopa“.

V deväťdesiatych rokoch, keď mu choroba citelne st'ažovala a napokon celkom znemožnila „archeologické lustreisen“ do prírody (ako ich nazvala Nora Krausová v už spomínanom nekrológu), ostali mu iba prechádzky po meste s paličkou. Takto najmä vo štvrtok sice s veľkou námahou, ale predsa chodieval na „radostné nákupy“ kníh do Artfóra. (Prečo radostné? Vieme, bolo to po roku 1989.) Artfórum bolo vtedy na Grösslingovej ulici na poschodí a viedli doň schody. Namiesto na Štúrov Rokoš, Bottov Maginhrad alebo trebárs Hviezdoslavové Skalky pri Kubíne sa štveral po krkolomnom schodišti po knihy, ktorých už bol dobrý výber.

Odišiel uprostred práce. Na jeho pracovnom stole ostali (a dodnes sú) Camus, V. Černý, Goláňov *Rok so štúrovcam a Revolučné pokolenie*. Posledná kniha, ktorú držal v ruke na nemocničnom lôžku pred svojím odchodom navždy, bol český preklad Rabelaisa: *Život Gargantuův a Pantagruelův*.

Stihol prečítať po stranu 37 – ako svedčí vložený listok.